

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

A PHRALIPE FÜGGETLEN CIGÁNY SZERVEZET POLITIKAI PROGRAMJÁBÓL

1
A PHRALIPE demokratikus alapon álló független cigány szervezet.

2
Szervezetünk a demokrácián, mint célkitűzésen az érti, hogy – mint minden állampolgárnak, csoportnak – a cigányságnak is joga van arra, hogy az egyének és közösségek által választott és ellenőrzött, megfelelő programmal rendelkező, felelős, megbízott személyek járjanak el ügyekben képviselőként. Csak ilyen esetben ismerhető el politikai vélemény, megállapodás a kisebbség nevében.

Ennek alapján nem ismerünk el egyetlen szervezetet sem a cigányság egészének képviselőjéül, csak abban az esetben, ha erre választás útján az egész kisebbségnek módjában áll megbízást adni a számára. Ennek hiányában a különféle szervezetek csak tagjaik véleményét képviselhetik.

A PHRALIPE alapvető célkitűzése a cigányság tényleges képviselői lehetőségének, a kisebbség helyi és országos autonómia lehetőségének kibarcolása.

Demokratikus célkitűzésünknek tartjuk azoknak a politikai erőknél a támogatását is, amelyek ezeket az elveket programjukban és működésükben magukra kötelezőnek ismerik el és vállalják ezeken az elveken belül kisebbségünk léteérdekeinek megfelelő figyelembe vételét és érvényesítését.

Szervezetünk a demokrácia elveit és gyakorlatát felépfítésében és működésében önmagára is kötelezőnek tekinti.

3
A PHRALIPE azért tekinti magát független cigány szervezetnek, mivel fő feladatát a cigány kisebbség alapvető érdekeinek érvényre juttatásában látja és ennek megfelelően képvisel politikai, szervezeti és szellemi erőt, függetlenül az egyéb pártpolitikai érdekektől. Minden esetben fenntartja magának az önálló véleményalkotás- és nyilvánítt jogát és szervezeti függetlenségét politikai pártokkal, szervezetekkel

való kapcsolatában a kisebbség érdekeinek védelme és érvényre juttatása céljából. Véleménye szerint más szervezeteknek ettől eltérő magatartása kétségbe vonja ilyen szervezetek kisebbségi jellegét.

A PHRALIPE kisebbségi szervezet. Nem törekszik az országban a politikai hatalom megszerzésére, ezért nem tartja magát pártnak. A cigány kisebbség mindenkor érdekeinek megfelelően tart kapcsolatot, köt szövetséget, működik együtt pártokkal, más szervezetekkel és szervezetekkel.

4
A PHRALIPE a cigányságot mint kisebbséget az országban nemzetalkotó erőnek tekinti. Ennek alapján felelősséget érez az egész ország sorsáért, jövőjéért, a többségi magyarság és a többi kisebbségek harmonikus együttműködésének lehetőségéért, a féltelmektől és a feszültségektől mentes együttélés szabadságáért. E célok érdekében küzd a kisebbségek számára alapvetően szükséges autonómia lehetőségéért, a kisebbségek egyéni és közösségi érdekvédelmi, érdekképviseleti, önrendelkezési jogainak kivívásáért és szabad gyakorlásáért.

5
A PHRALIPE küzd a cigány kisebbség méltóságának, jó hírnevének védelméért és kötelességének tartja fellépni az ezt sértő cselekedetek ellen.

6
A PHRALIPE az önrendelkezés elvének megfelelően azt vallja, hogy identitását mindenkinek joga van megválasztani. Mindenki szabadon vallhatja magát – akár egyszerre – magyarnak és cigánynak, vagy csak cigánynak, vagy csak magyarnak. E választásban senkinek nincs joga megsérteni, vagy kényszerrel alkalmazni.

7
A PHRALIPE elflíti a cigány kisebbséggel szemben alkalmazott manipulált megsz-

tási politika gyakorlatát. Küzd a kisebbséget alkotó összes etnikai, nyelvi, nyelvjárási csoport egységéért és egyenjogúságáért.

8
Az autonómia és az önrendelkezési jog érvényesülése szempontjából a Szervezet alapvető fontosságúnak tartja a helyi cigány közösségek demokratikus alapon való megszerveződését és kellő jogosítványokkal való felruházását a települési önkormányzat ügyeiben, valamint a kisebbség területi és országos érdekképviseleteinek megalkotásában és ellenőrzésében.

Véleményünk szerint ugyanúgy, ahogy a helyi önkormányzatok (tanácsok) létesítése és működése anyagi feltételének biztosítása állami feladat, ugyanúgy a cigány Önkormányzat (autonómia) működéséhez is biztosítani kell ezeket a feltételeket.

A kisebbségi létből eredően – a kevés cigány többségű település kivételével – a közösségi testületekben, önkormányzatokban a cigányság (vagy egyéb kisebbségek) képviselői a szavazásnál kisebbségbe kerülőnek, így a többségi vélemény – súlyos érdekképviseleti esetén –, diktátumhoz, esetleg helyi kisebbségnyomó intézkedésekhez vezethet (jelenleg is információink vannak cigányok községbe települését akadályozó helyi szabályokról, ingatlanvásárlás megtagadásáról, a közműfejlesztésnél cigánylaktá területek mellőzéséről, iskolakeresztesési hátrányokról).

Ezek elkerülésére, a kisebbségi önkormányzat és a lakóterületi önkormányzat partneri viszonyának, egyenrangúságának biztosítására a vétőjog intézményét látjuk megfelelő megoldásnak.

Ennek értelmében a kisebbség képviselője, a helyi autonómia (választott szerv) kisebbségre sérelmes helyi szabályozása ellen vétóval élhetne, amely megakadályozná a szabály érvénybe lépését.

A vétó feloldásáról felsőbb szintű, területi (megyei) vagy országos érdekegyeztető tanácsok tudnának gondoskodni. Az ilyen érdekegyeztető tanácsokban fele-fele arányban vennének részt a kisebbség és a többség választott képviselői.

A választott helyi autonómia gondoskodna a helyi cigány közösség érdekképviseletéről, jogainak biztosításáról, jogvédő irodák szolgáltatásának igénybevételéről, az anyanyelvi oktatás ügyéről, a kisebbségi kultúra ápolásának lehetőségéről és résztvenne a lakóterületi politikai életben.

A helyi autonómiák által választott küldötteknek kell majd megválasztani a kisebbség képviselőit a területi és országos érdekegyeztető tanácsokba, képviselőletekbe.

A megyei és országos autonómia-választásokon jelennének meg a cigány szervezetek országos és területi programjaikkal és ezt hirdető képviselő jelöltjeikkel,

akik közül titkos választás útján kerül ki az érdekképviselet, melyet kötné a meghirdetett program és az őket megválasztók iránti felelősség.

9

A PHRALIPE szükségesnek tartja és küzd azért, hogy a cigányság megfelelő érdekképviselethez jusson az országos politikában, az államhatalom központi szervében, a Parlamentben. Ennek érdekében több megoldási módot is meg kellene látni a képviselet biztosítására az előzőekben ismertetett elvek alapján.

- A legelőszérűbbnek a két kamarás parlamentet tartanánk, ahol a Felsőház választott képviselői a kisebbségek, egyházak, munkavállalók és munkáltatók érdekeinek képviselete és egyeztetés ügyében tevékenykednének, ellensúlyt jelentve az Alsóház (Képviselőház) pártpolitikai, államigazgatási feltűző, törvényelőkészítő és törvényhozó szerepével szemben.

A kisebbségi autonómia felsőházi képviselete esetén is

- az egyenjogúság és a partneri viszony biztosítására - szükséges az, hogy a kisebbség számára jelentős jogsérelmet jelentő döntéseknél az autonómiának módja nyíljon ezek elhárítására az Alkotmánybíróság, illetve - meghatározott esetekben nemzetközi választott bíróság igénybevétele.

Az ilyen sérelmezett döntéseket a jogorvoslat befejezéséig nem lenne szabad hatályba helyezni.

A Felsőház tagjai országos választásokkal az érdekképviseleti (autonómia) szervek, illetve cigány szervezetek jelölése alapján, a kisebbség tagjai választanak meg.

- A másik megoldás az egy kamarás parlamenti forma mellett a Képviselőházban a kisebbségeknek - országos választás útján betöltendő -, megfelelő számú képviselői hely biztosítása. A cigányság esetében mindhárom etnikai csoport (magyar anyanyelvű, cigány anyanyelvű, és beás - román - anyanyelvű) képviseletet kell, hogy kapjon. A kisebbségek így kialakított képviselete alkotná a Parlament Kisebbségi Bizottságát, amely teljes joggal venne részt a törvényelőkészítési és törvényhozási, valamint az államigazgatás tevékenységének ellenőrző munkájában. Együttműködne a Parlamentben a kisebbségi jogok szóvivőjével (Ombutsmann), aki jogosult lenne a helyi államhatalom és az államigazgatás minden területén hozott kisebbséget sértő intézkedések kivizsgálására és felfüggesztésére a Parlament döntéséig. A jogorvoslatot illetően a bírósági utat (Alkotmánybíróság, Nemzetközi Választott Bíróság) itt is szükségesnek látjuk.

- Legkevésbé kedvező, de még elfogadható megoldás egy széles felhatalmazással

rendelkező cigány Ombutsmann (kisebbség-jogi szóvivő) részvétele a törvényhozában a kisebbség választása alapján, az autonómia ellenőrzése mellett. A képviselőnek az autonómia nevében jogot kell biztosítani, halasztó hatályú vétóval, minden - általa a kisebbségre sérelmesnek tartott - intézkedéssel kapcsolatban. A vétó feloldására első szinten a kisebbségi autonómia képviselőiből, illetve erre a célra kijelölt parlamenti képviselőkből fele-fele arányban álló egyeztető fórumnak kellene kísérletet tenni, illetőleg a bírósági útnak is nyitva kellene állnia.

10

A cigányság érdekvédelmének és jogvédelmének ellátásához szükséges az, hogy - állami költségvetésből - területi és országos szintű kisebbségi jogvédő irodákat létesítsenek.

A jogvédő irodák az állampolgárok kérésére, illetve az autonómia felkérésére jogot kapnának arra, hogy fellépjenek minden olyan ügyben, ahol feltételezhető a kisebbségi jogok csorbulása államigazgatási és bírósági ügyekben, valamint tanácsadási és szabályozási előkészítő segítséget nyújtanának a kisebbségi képviseletnek, illetve az állampolgároknak.

11

A PHRALIPE szükségesnek tartja az államigazgatás helyi, területi és országos szintjein a kisebbségi autonómiával való megfelelő kapcsolattartás biztosítását és garanciáit. (Különösen az érdekegyeztetési - vétó feloldási - területen, valamint a szabályozások előkészítése, véleményezése területén.)

Helyi és országos szinten is szükségesnek látja az autonómia és a kormányzati szervek képviselőiből álló koordinációs, egyeztető bizottságok működését, illetve létrehozását, az állami kisebbségpolitikai végrehajtására, megfelelő eszközökkel rendelkező apparátus kialakítását.

12

A PHRALIPE küzd a cigány kisebbség és az azt alkotó állampolgárok törvény előtti egyenlőségének tényleges érvényesítéséért. Ennek érdekében szükségesnek látja az autonómia, illetőleg a felek kérelme alapján azt, hogy cigány népi ünnepek, vagy bírák hozzanak ítéletet, illetőleg vegyenek részt a bírósági döntésekben.

Feltételezett kisebbségi jogsérelmestől kapjon jogot a kisebbségi autonómia vagy a jogvédő iroda, hogy fellépessen a bíróság előtt az ügyben.

A PHRALIPE követeli, hogy az állam kövesse meg a cigány kisebbséget az eddi-

giekben vele szemben alkalmazott törvénytelen hátrányos megkülönböztetés gyakorlatára miatt (diszkriminatív, belügyi szabályok, cigány bűnözés, stb.)

A PHRALIPE követeli, hogy az állam lépjen fel a cigány kisebbséget sértő cselekményekkel szemben.

13

A PHRALIPE követeli a cigány kisebbség társadalmi becsületének megadását, kisebbségi jogainak alkotmányos szavatolását. Kezdeményezi, hogy készüljön tömegkommunikációs program az előítéletek felszámolására, tiltsák be a rasszista, kisebbség méltóságát sértő vagy erre alkalmas propagandát, adjanak garanciákat ennek betartásához.

14

A cigány kisebbséget jelentős arányban hátrányos társadalmi helyzetben lévő csoportok alkotják. Ennek következtében a jogegyenlőség mellett szükséges a társadalmi esélyegyenlőség feltételeinek megteremtése is. Ehhez a pozitív diszkrimináció gyakorlata vezethet csak el.

A hátrányos helyzet a települési és lakóviszonyokban, a foglalkoztatásnál, a kultúra és az oktatás területén érhető tetten.

- A PHRALIPE küzd azért, hogy az állam megfelelő szabályozással és eszközökkel nyújtson a hátrányos helyzetben lévő csoportok számára is megélhetési lehetőséget. Kezdeményezi, hogy készüljön az elmaradott területek számára megfelelő foglalkoztatási program, képzési és átképzési lehetőségekkel. Ehhez adjanak megfelelő pályázható pénzalapokat. Tegyék lehetővé az ilyen helyen lakó cigány közösségek vállalkozási lehetőségei feltételeinek kialakítását. Legyen évi 200 ezer forint jóvádelem alatt adómentes a hagyományos cigány foglalkozásokból származó kereset (hasonlóan a paraszti őstermelői tevékenységhez).

- A PHRALIPE küzd, hogy megfelelő állami pénzalapok biztosításával, illetve hitelpolitikával a cigány családok számára is lehetővé váljon az egészségesebb lakáshoz jutás. Küzd azért, hogy túlszűfolt és lepusztult lakásokban lakóknak legyen tényleges lehetőségük lakások bővítésére, felújítására, a fiatal házásoknak családalapításra, a nyomortelepeken lakóknak megfelelő lakásvizonyok teremtésére.

- A PHRALIPE küzd a család egységért és védelméért, hogy mindenki lakása közelében találhasson megélhetést, ne kényszerüljön önpusztító ingázásra. Hogy a cigány családok lakásproblémái vagy eltérő szokásrendje ne indokolhassa a gyermekek állami gondozásba vételét. Küzd a

bajba jutott családok megfelelő szociálpolitikai támogatásáért.

- A PHRALIPE küzd a cigány kisebbség részére a színvonalas oktatási lehetőségek megteremtéséért a képzéséért a képzés minden szintjén, ideértve a felnőttek oktatását is. Küzd azért, hogy a cigány gyermekek - szüleik kívánására - az iskolai oktatásban lehetőséget kapjanak anyanyelvük és kultúrájuk megismerésére. Kezdeményezi, hogy alapítsanak megfelelő ösztöndíjat, kollégiumokat a cigány fiatalok képzése érdekében. Követeli, hogy kerüljön az általános iskolai törzsanyagba valós ismeret a cigányokról és a többi kisebbségről is.

15

A PHRALIPE küzd a cigány kisebbségi nyelv (nyelvek) és kultúra alapintézményeinek megteremtéséért. Az intézményeket döntően állami eszközökből kell létrehozni. Ilyen alapintézményeknek tartja: cigány múzeumot, színházat, országos művelődési központot, az anyanyelvi oktatás feltételeit, romológiai kutató központot, cigány nyelvi, kulturális és történelmi, egyetemi és főiskolai tanszékek létesítését, rendszeres cigány-magyar nyelvtan, illetve témájú rádió és TV adást, könyvkiadást, nyomtatott sajtót.

16

A PHRALIPE küzd a helyi és országos autonómiák és a kisebbség felemelkedését szolgáló programok fenntartásához, szakemberek által megfelelően végig gondolt, megtervezett, a szükséglethez igazodó összegű pénzalapnak az ország költségvetésében való biztosításáért.

17

A PHRALIPE küzd a cigányság kollektív jogainak biztosításáért.

- Ennek alapján a cigányságot megilletik mindazok a jogok, amelyeket a nemzeti kisebbségeknek törvényesen garantált a jogrendszer. Követeljük ennek a legfelsőbb szintű kinyilvánítását.

- Joga van hagyományai fenntartására és megismertetésére, anyanyelve használatára és fejlesztésére, valamint arra, hogy etnikai másságát emberi méltóságának megőrzésével vállalhassa.

- Joga van a törvény előtti tényleges egyenlőségre,

- joga van ahhoz, hogy helyi és területi önkormányzatokban számarányának megfelelően képviseltesse magát,

- joga van az egészséges élethez,

- joga van a tanuláshoz,

- joga van ahhoz, hogy a társadalmi és fizikai életlehetőségeikért folyó küzdelem-

ben ugyanolyan eséllyel induljon, mint a társadalom többi tagja,

- gyermekeinek joguk van a boldog gyermekkorhoz és szüleiknek joguk van visszautasítani azt a társadalmi gyakorlatot, amely a gyermek jövőjét - az esetek túlnyomó többségében - már születésük pillanatában a segédmunkás létben határozza meg,

- joga van saját történelméhez és kultúrájához, és ahhoz, hogy ez része legyen a magyar történelemnek és kultúrájának,

- joga van az autonóm részvételhez a tömegkommunikációban.

18

A PHRALIPE tiltakozik az ellen a gyakorlat ellen, amely a cigányságot teszi felelőssé azért, ha a megváltozott helyzetben jelentős tömegei az eddigi hibás politika következtében versenyképtelenné bizonyulnak a munkaerőpiacon és rájuk hárítják ennek összes negatív következményét.

19

A PHRALIPE követeli a tartósan kiéptelt mesterséges akadályok haladéktalan felszámolását. Ilyennek minősül:

- az adórendszer, amely nem veszi figyelembe az eltartottak számát és az egy főre jutó jövedelmet,

- a gyermekek után járó juttatások munkaviszonyhoz kötött rendszerét,

- az állami gondozásból nagykorúságuk után kikerülő fiatalok teljes kiszolgáltatottságát,

- a közhasznú munka jelenlegi - maximum bérékkel és kényszerjelleggel működő - intézményét,

- a munkanélküli segély iránti jogosultság adminisztratív megkötéseit, stb.

20

A PHRALIPE követeli a cigányság kollektív és egyéni emberi és állampolgári jogainak törvényes garanciáit, érvényesítésük társadalompolitikai és állami programmá tételét, végrehajtásukhoz megfelelő eszközök biztosítását és számonkérését, valamint számonkérhetőségét a kisebbség képviselői részéről.

21

A PHRALIPE kezdeményező szerepet vállal a hazai cigányság és más országok cigány közösségei, szervezetei közötti jó kapcsolatok megteremtéséért, ápolásáért, a cigány identitás és kultúra egyetemes érdekében védelméért, értékeinek fejlesztéséért.

22

A PHRALIPE Független Cigány Szervezet küzd a cigány kisebbség egységéért. Elődjének tekint mindazokat a kezdeményezéseket, amelyek a múltban a cigány identitás védelméért és a kisebbség érdekvédelméért szolgáltak. Elődjének tekint az 1961-ben hatalmi szóval feloszlított Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségét. Büszkén vállalja a nagy elődök: *Lippai Balázs, Ipolyági Balogh Jancsi, Bihari János, Nagy-Ildai Sztójka Ferenc, Rácz Aladár, Balázs János, Dankó Pista* példáját.

Tisztelettel emlékezik meg a cigány kultúra ápolása érdekében kimagasló munkát végzett nem cigány tudósokról, így *Grellmarról, Pottról, Habsburg Józsefőről, Wüslóczi Henrikőről, Erdős Kamillőről, Martin Györgyőről, Vigh Rudolfról* és még sok másokról.

Tiszteletbeli tagjává fogadja *Csalog Zsoló* frót és *Kemény István* szociológust.

Elítéli azt, hogy a cigányság nevében 1986-ban, manipuláció eredményeként, egyes cigány vezetők és követők a cigány érdekeinek megvalósulását akadályozó rossz alkut kötöttek, melynek következtében megosztott, féltől irányított, hatékony működésre képtelen cigány szervezetek jöttek létre.

23

A PHRALIPE Független Cigány Szervezet legfőbb célja az, hogy a helyi közösségek tudatosan képviselni tudják érdekeiket, hogy az országos szinteken egyaránt, és rendelkezzenek mindazokkal a kisebbségi jogokkal és jogvédelemmel, amely polgárosult, európai jogállamban minden közösséget és azt alkotó szabad polgárt megillet.

24

Ennek megfelelően a PHRALIPE létfontosságúnak tartja helyi, politikai és kulturális szervezeteinek tevékenységét, létrejöttét és megfelelő működését.

Az Országos Szervezet demokratikus alapszabálya szerint ezeknek a helyi közösségeknek az ellenőrzése alatt áll. Közvetlen részükre a szervezet birtokába kerülő információkat, szervezi a PHRALIPE - előzőekben ismertetett - célkitűzéseinek megvalósításáért folyó munkát.

Budapest, 1990. július 1.

PHRALIPE
Független Cigány Szervezet
Országos Választmánya